

ΤΟ ΜΥΣΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΑΝΕΠΤΑΡΚΕΙΑΣ & Η ΑΓΙΑ ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΑ

● **Του Γιώργου Κουννούση**

Θεολόγου Ιεράς Μητροπόλεως Ταμασού και Ορεινής

Οταν ήμουν παιδί, τα καλοκαίρια, τις γιορτές και τις σχολές, τα περνούσα στις οικοδομές, βοηθώντας τον πατέρα μου, μαθαίνοντας πως είναι πιο γλυκό το ψωμί, όταν βγαίνει με κόπο και ιδρώτα. Σ' αυτά τα παιδικά μου χρόνια ο σοφός από τη χειρωνακτική εργασία πατέρα μου μου έμαθε ότι, για να είναι στερεό ένα οικοδόμημα, πρέπει να έχει γερά θεμέλια. Αυτά τα γερά θεμέλια του οικοδομήματος της σύγχρονης Θεολογίας

προσπαθεί να αποτυπώσει στο τελευταίο του βιβλίο ο εξ Αφύτου ορμώμενος μαέστρος της Θεσσαλονίκης Χρυσόστομος Σταμούλης. Και επειδή το οικοδόμημα, που λέγεται Θεολογία, είναι δύσκολο και επικίνδυνο να κτιστεί, ο εργάτης του Λόγου θα πρέπει- και τονίζω το πρέπει- να γνωρίζει τις αφετηρίες, αλλά και όλη την πορεία, που ακολούθησε μέσα στον χρόνο η τοποθέτηση των λιθαριών ή των τούβλων –όπως προτιμά ο καθένας- για να μπορέσει έτσι δημιουργικά να φθάσει στο προσδοκώμενο τέρμα της θέας του ακτίστου φωτός. Αλλιώς, υπάρχει μεγάλη πιθανότητα το οικοδόμημα να εξελιχθεί σε πύργο της Βαβέλ, όπου πολλοί θα εργάζονται –στην προκειμένη περίπτωση θα θεολογούν στον σύγχρονο κόσμο- αλλά κανείς, μα κανείς, δεν θα κατανοεί και (επι)κοινωνεί με τον άλλο, φτάνοντας έτσι, αντί στη σύνθεση, στη διάσπαση του Ενός Λόγου του Θεού!

Πολλές φορές πανόμαστε να είμαστε εγκλωβισμένοι στο παρόν, κρυμμένοι πίσω από λέξεις και έννοιες του παρελθόντος, χωρίς να μπορούμε να αντιμετωπίσουμε τις προκλήσεις του μέλλοντος, αδύναμοι να αντικρίσουμε την πραγματικότητα στα μάτια. Κι όλα αυτά, επειδή δεν έχουμε αυτοσυνειδησία. Επειδή έχουμε άποψη για όλα και για όλους, εκτός από τον ίδιο μας τον εαυτό, αφού στην ουσία φοβόμαστε να σταθούμε ενώπιος ενώπιω, μπας και δούμε τα ελαττώματά μας. Ακριβώς σ' αυτό το σημείο διαφέρουμε από τους Πατέρες της Εκκλησίας μας. Γιατί οι Πατέρες πρωτίστως ένοιωθαν την αμαρτωλότητά τους. Σύμφωνα και με τον συγγραφέα: «σ' αυτή ακριβώς τη βαθιά συναίσθηση της αμαρτωλότητας έγκειται και η αγιότητά τους. Στη ρωγμή της αγίας ανεπάρκειας, που ως μέγιστο χάρισμα ανοίγει το δρόμο της μετάνοιας και της μεταστροφής...

Από μια τέτοια αίσθηση ανεπάρκειας έχει ανάγκη και η σύγχρονη Θεολογία, έτσι ώστε να κινηθεί από τον τύπο στο ζωοποιό πνεύμα, από την αυταρέσκεια στη θυσία!» (σελ. 128).

Αυτό, λοιπόν, που έχει σημασία, είναι το κλείσιμο στο ιδιαίτερο δωμάτιο της καρδιάς μας, στον προσωπικό μας, δηλαδή, κόσμο. Σ' αυτό «το κλειστό δωμάτιο/ που μπορείς να βρεις/ ότι δεν τόλμησες ποτέ να ονειρευτείς», σύμφωνα με το άσμα των αδελφών Κατσιμίχα. Και συνεχίζει το άσμα: «όλα είναι εκεί/ εκεί υπάρχουν όλα/ μες το κλειστό δωμάτιο/ όλα ή τίποτα»! Η από μέρους μας, δηλαδή, κατανόηση της ανεπάρκειάς μας, η συναίσθηση της αμαρτωλότητάς μας και η πρόκληση-πρόσκληση για μετάνοια, τόσο η προσωπική, όσο και η καθολική ολόκληρου του κόσμου, θα μας οδηγήσει στην κοινωνία των ακτίστων ενεργειών του Τριαδικού Θεού.

Αυτήν ακριβώς την αγωνία του για την πορεία της σύγχρονης Θεολογίας μας καταθέτει ο αγαπητός μας δάσκαλος Χρυσόστομος Σταμούλης στο βιβλίο του αυτό. Μια αγωνία για το παρόν, αλλά, κυρίως και κατεξοχήν, για το μέλλον μιας ορθόδοξης Θεολογίας, που τείνει στον αυτοεγκλωβισμό και τον αυτοερωτισμό. Μια αγωνία, η οποία θυμίζει «το φόβο του Χριστού στον κήπο της Γεθσημανή/ τα βήματα της θλίψης του/ της αίγλης του το φως», για τη διαφανόμενη απομόνωση της Θεολογίας μας από τον σύγχρονο κόσμο. Ο συγγραφέας, στην κρίσιμη τούτη ώρα, συνταυτίζεται με τον Χριστό στην πορεία προς τον Γολγοθά. «Συσταυρώνεται και συνωδίνει» μαζί του, γιατί βλέπει ότι χάνεται, έως και εξαφανίζεται, το αγαπώμενο πρόσωπο του κορυφαίου δημιουργήματος -του ανθρώπου- μαζί με τις ανάγκες και τα προβλήματα της καθημερινότητάς του, στον βωμό μιας ατομικιστικής σωτηριολογίας της ψυχής, Προτεσταντικού-Νεοπλατωνικού ή ακόμη και Μουσουλμανικού τύπου.

Όπως διατυπώσαμε και στην αρχή, για να μπορέσει κάποιος να ξεφύγει από τα δίκτυα του κατεστημένου, θα πρέπει να πατά γερά στα πόδια του και να γνωρίζει την πορεία, τόσο του παρελθόντος, όσο κυρίως του ίδιου του εαυτού του. «Τούτη η πορεία, όμως, γιατί περί πορείας συνεχούς απορίας πρόκειται, χρειάζεται συνεχή ανάκριση του εαυτού, μόνιμο ξεδιάλεγμα, για να μάθει ο άνθρωπος ποιος είναι, ελπίζοντας έτσι, πως θα φτάσει κάποτε “σε μια ευτυχία πιο σταθερή”, θα μάθει πού πατά και πού πηγαίνει» (σελ. 252).

Η διάσπαση, λοιπόν, της ενότητας του ανθρώπου από την ορθόδοξη Θεολογία είναι το σημείο,

όπου εστιάζει ο συγγραφέας για τη δημιουργία των μύριων προβλημάτων αυτοσυνειδησίας του εκκλησιαστικού, αλλά και του ευρύτερου κοινωνικού σώματος. Σύμφωνα με αυτή την άποψη, στην οποία αντιτίθεται σαφώς ο αγαπητός μας δάσκαλος, ο άνθρωπος στην επί γης ζωή του πρέπει να αγωνιστεί για τη σωτηρία της ψυχής του, αδιαφορώντας για το σώμα του, για τον κόσμο και τον πολιτισμό του. Γι' αυτό γίνεται λόγος τις πλείστες φορές για τον θάνατο και για τη ζωή μετά τον θάνατο.

Όπως μας πληροφορεί ο συγγραφέας, περιπλανώμενος στους δρόμους της μάνας Σαλονίκης, αντίκρισε σ' ένα τοίχο γραμμένο το σύνθημα: «Υπάρχει ζωή πριν το θάνατο;». Αυτό το σύνθημα προέρχεται από μια γενιά παιδιών, τα οποία νιώθουν εγκλωβισμένα σ' ένα κόσμο που τους κόβει τα όνειρα για ζωή, σ' ένα κόσμο στον οποίο κυριαρχεί η στατικότητα έναντι στην οποιανδήποτε δημιουργική δυναμική. Πολλές φορές λέμε ότι στα παιδιά ανήκει το μέλλον, ότι τα πάντα φτιάχνονται γι' αυτά. Δυστυχώς τις περισσότερες φορές το μέλλον φτιάχνεται γι' αυτούς, χωρίς αυτούς. Γι' αυτό πολύ απλά «γυρίζουν τις πλάτες τους στο μέλλον/ στο μέλλον που φτιάχνουμε όπως θέλουμε». Σε ποια όνειρα θα πατήσουν, για να πετάξουν άραγε; Από ποιες ελπίδες θα πιαστούν; Όμως, στ' αλήθεια οι νέοι, πώς να πετάξουν χωρίς ουρανό; Αυτόν τον καθαρό ουρανό του τραγουδοποιού, για τον οποίο υπάρχει η δίψα για το ταξίδι της γνώσης και των ονείρων; Σ' αυτήν την αναφορικότητα προς το θαύμα;

Παρακολουθούμε διαρκώς στις μέρες μας τα ξεπάσματα αυτής της γενιάς των νέων, εκφρασμένα είτε με εφηβική παραβατικότητα, είτε με εξωσχολική βία, είτε με εθισμούς στο κάπνισμα, το αλκοόλ και τα ναρκωτικά, και αναρωτιόμαστε γιατί να συμβαίνουν όλα αυτά. Πολύ απλά, γιατί οι ίδιοι νιώθουν ότι μεγαλώνουν σε μια ζωή χωρίς μέλλον, χωρίς όνειρα και ελπίδες. Γι' αυτό καταφεύγουν σε διάφορες άλλες πρακτικές και ουσίες, για να ζήσουν έστω και ελάχιστα το θαύμα, κάτι από μια “ψεύτικη” αίσθηση της ζωής, κι ας ξέρουν ότι πεθαίνουν.

Σ' αυτό το κρίσιμο στάδιο της σύγχρονης κοινωνίας θα πρέπει να ορθώσει το λόγο και το ανάστημά της η ορθόδοξη Θεολογία, ώστε να μπορέσει να μεταμορφώσει τον “κόσμο τούτο” σε Βασιλεία του Θεού. «Οφείλουμε με παρηρησία να ομολογήσουμε ότι οι καιροί αλλάζουν, μαζί τους και ο κόσμος. Η σύγχρονη Θεολογία οφείλει να αφου-

γκραστεί την αναπνοή του νέου κόσμου, οφείλει να διαλέξει τον ακριβό καρπό του πατερικού πνεύματος και να προτείνει μια κάποια λύση στα σύγχρονα αδιέξοδα. Η παρουσία της δεν μπορεί να γίνεται ερήμην του χρόνου και του τόπου, δηλαδή του πλαισίου, εντός του οποίου αποκαλύπτεται. Σε κάθε άλλη περίπτωση χάνει την ιστορική της σάρκα και μετατρέπεται σε ιδεολογία» (σελ. 117). Γι' αυτό ακριβώς τον λόγο θα πρέπει εκ μέρους της ορθόδοξης Θεολογίας να γίνεται πρωτίστως λόγος για τη ζωή, και όχι για τον θάνατο, αφού το μήνυμα της Αναστάσεως του Χριστού διαλαλεί ότι «θανάτω θάνατον πατήσας καὶ τοῖς ἐν τοῖς μνήμασι ζῶν ἠρισάμενος».

Βέβαια, ο λόγος αυτός για τη ζωή δεν θα γίνεται με βάση μια φιλοσοφία ή ιδεολογία, αλλά κυρίως με βάση ένα πρόσωπο: του σαρκωμένου Λόγου του Θεού, του Ιησού Χριστού, ο οποίος, όπως ο ίδιος μας διακήρυξε είναι «ἡ ὁδός, ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή!». Ἐτσι ο λόγος της σύγχρονης Θεολογίας λαμβάνει άλλες διαστάσεις. Σαρκώνεται, και γίνεται μια θεολογία των αισθήσεων και της άσκησης. Με τον τρόπο αυτό η ίδια η Εκκλησία γίνεται έτσι ένας χώρος παραμυθίας- παρηγορίας, που αγκαλιάζει τον άνθρωπο, και ιδιαίτερα τους νέους, όπως ακριβώς είναι, με το ἔνδυμα που εισέρχεται κανείς, με τις πτώσεις και τα πάθη του, αλλά κυρίως με την ανεπάρκειά του, για να τον οδηγήσει στη συνέχεια μέσα από τη σύνθεση στο δικό της σώμα, από την αποξένωση στην κατά χάρη υιοθεσία του από τον Τριαδικό Θεό και στην κοινωνία του με τους εν Χριστώ αδελφούς του κοινού πλέον σώματος.

Η ψηλάφηση αυτή των πραγμάτων από μέρους της σύγχρονης Θεολογίας- και εδώ ας θυμηθούμε τον “άπιστο” Θωμά και την εκπληκτική ομιλία του αγίου Ιωάννου του Χρυσοστόμου (PG 63, 928-930), θα εγκαθιστά στον κόσμο μια σαρκωμένη και μεταμορφωμένη αίσθηση για τη ζωή, όπου κέντρο και ταυτόχρονα τέρμα της θα είναι ο σταυρωμένος ἔρωτας, το πρόσωπο του γλυκύτατου Ιησού. Ἐτσι η Εκκλησία με τον τρόπο αυτό θα αγκαλιάζει τον κάθε άνθρωπο, και θα προσπαθεί να ανασύρει από τα εσώτατά του τους λόγους των ὄντων, τα κρυμμένα του τάλαντα. Γι' αυτό ακριβώς τον λόγο, τα τάλαντα του κάθε ανθρώπου δεν πρέπει να κρύβονται ή να εξοβελίζονται από τη φύση, αλλά σε συνδυασμό με τα τάλαντα των υπολοίπων να οδηγούν στην κοινωνία με το ὄντως Ὀν- το αληθινό Φως. Η κοινωνία με το αγαπώμενο πρόσωπο θα γίνει τελικά «φάρμακο στη μοναξιά, στην απουσία, στο μαρασμό, που

γεννά η αυτοερωτική εξαχρείωση, που ταυτίζεται με τη σύγχυση» (σελ. 231).

Το ευαγγελικό μήνυμα, μέσα από την αλλαγή πορείας της σύγχρονης Θεολογίας, για να μπορέσει να βγει από το περιθώριο, και να έχει λόγο και ρόλο στη σύγχρονη κοινωνία, θα πρέπει να κάνει λόγο ενάντια στον καταναλωτισμό, ο οποίος γεννά ανισότητες και διακρίσεις, και φανερώνει μορφές φυλετισμού και ρατσισμού. Ο λόγος της σύγχρονης Θεολογίας, κυρίως προς τους νέους, θα πρέπει να είναι μία δυναμική διακήρυξη, μία πάλη ενάντια στην πλήξη και τη μιζέρια. Επιβάλλεται να επαναδιατυπωθεί στον σύγχρονο κόσμο ότι η Ορθόδοξη ζωή δεν συμπορεύεται με το “καθώς πρέπει”, δεν είναι “κατεστημένο”, δεν είναι ακόμη “λογική”, αλλά είναι η μωρία -η τρέλλα- και το σκάνδαλο του Σταυρού!

Επίσης πρέπει να γίνει κατανοητό ότι «ο άνθρωπος ο εκκλησιαστικός, ο φίλος και Υιός Θεού, είναι πλήρης άνθρωπος, των γεγυμνασμένων, και όχι κολοβωμένων, αισθητηρίων, των μεταμορφωμένων αισθήσεων, της ενότητας συγκίνησης και εμπειρίας, με άκρα ευαισθησία» (σελ. 215). Ἐτσι γίνεται κατανοητό ότι: «η αγία ευαισθησία σχετίζεται άμεσα και λειτουργικά με τον πόνο και κατά συνέπεια με την αποκάλυψη, διότι μόνο όποιος πονά βλέπει. Σε μια τέτοια πορεία η αγάπη τίθεται στην κορυφή, και φυλάσσεται, μεριζόμενη, ως κόρη οφθαλμού» (σελ. 219).

Το βιβλίο του Χρυσόστομου Σταμούλη, Αναπληρωτή Καθηγητή στη Θεολογική Σχολή του Α.Π.Θ., με τίτλο: Η γυναίκα του Λωτ και η σύγχρονη Θεολογία, από τις εκδόσεις Ἰνδικτος, αποτυπώνει με πάσα διαφάνεια την αγωνία του σύγχρονου υπηρέτη του Λόγου για το παρόν, και κυρίως για το μέλλον του εκκλησιαστικού σώματος, και την έκφραση αυτής της εμπειρίας εκ μέρους της σύγχρονης Θεολογίας. Μια προσπάθεια, η οποία, αντίθετα με τη γυναίκα του Λωτ, που έμεινε εγκλωβισμένη στα πάθη και τις αναμνήσεις του παρελθόντος, αγωνιά για το μέλλον, που κάποιοι φτιάχνουν, όπως θέλουν και στα μέτρα τους, διαβρώνοντας έτσι την ίδια τη Ζωή, αποφέροντας τελικά τη σήψη και τον θάνατο. Γι' αυτό και «δίχως άλλο, η σύγχρονη Θεολογία, αρνούμενη τις βεβαιότητες και τα αυτονόητα του παρελθόντος, οφείλει να ακολουθήσει το δρόμο μιας διαρκούς σχοινοβασίας, στο κέντρο της οποίας υπάρχει ο έλεγχος της ευθύνης, που συνοδεύει την πίστη, και ανθρώπους ελεύθερους, πλασμένους κατ' εικόνα Θεού» (σελ. 116).